

Historie

Ruim 20 jaar geleden bracht een werkgroep, opgericht in de schoot van de “Cultuurraad Paal” (voorloper van Paalonline), een tweeledig advies uit.

Een eerste luik van het advies ging over het verbeteren van de verkeerssituatie bij de doortocht van Paal.

Een tweede luik ging over de vernieuwing van het dorpscentrum en de creatie van een vernieuwd “dorpsplein”.

Veel jaren later en na allerlei dure adviezen en voorstellen van plannenmakers allerhande werd deze doortochtvernieuwing uiteindelijk gerealiseerd.

De klemtoon bij de investeringen lag grotendeels op het verbeteren van de verkeerssituatie en op de volledige vernieuwing van de riolerings- en afwateringsvoorzieningen voor de aangelanden.

Het tweede luik van het advies - over de dorpskernvernieuwing en het vergroten van de leefbaarheid in de dorpskom - kreeg veel minder aandacht van de plannenmakers en van het politiek milieu.

Het resultaat van deze eenzijdige benadering van twee kwesties, die in de realiteit onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, ervaren we nu al meer dan 2 jaar. De controverse over bepaalde deelvraagstukken is groot.

Een globale evaluatie van de nieuwe verkeerssituatie en van het geheel van de werken in de dorpskom, nochtans stellig beloofd door de toenmalige schepenen van openbare werken, laat, voor zover ons bekend, nog steeds op zich wachten.

Openbare Ruimte

Welke functie geef je aan een openbare ruimte in het centrum van ons dorp?

Vanuit diverse hoeken wordt tegenwoordig gepleit voor het uitbreiden en aankleden van de publieke ruimtes in Vlaanderen, niet alleen in de steden maar ook in de dorpen.

De cruciale vraag is: Welke functie geef je aan een openbare ruimte in het centrum van ons dorp?

Kan je, vertrekkende van een dynamisch dorpenbeleid, een samenhangend geheel van functies ontwikkelen waarbij de inwoners van ons dorp en ook passanten centraal staan?

Verder in deze nota zoomen we op deze kwestie in en zullen we ontdekken dat inderdaad een combinatie van functies mogelijk is.

Wat gebeurde er echter recent in Paal?

Een van oudsher gegroeid dorpsplein werd heraangelegd en uitgerust als een parking. De parkeerfunctie van het plein was erg controversieel. Het gevolg was dat deze parking het grootste deel van de week ontoegankelijk was voor auto's.

Bovendien werd het dorpsplein bedacht met een draak van een naam: “Evenementenplein”.

Deze naam verwijst naar nog een andere functie voor het dorpsplein maar het is een functie waarvoor de ruimte in haar huidige aanleg in feite ongeschikt is.

Vervolgens ontspoon zich een verhitte discussie tussen lokale politici en partijen of dit zogenaamde evenementenplein ja dan nee constant moest opengesteld worden als bijkomende parking in de dorpskom.

De doorsnee burger begreep er niets van. Omdat de al enge discussie zich verder uitkristalliseerde tot een simpele “ja” of “nee”, een “open” of “toe”-vraag, werd iedereen a.h.w. gedwongen een mening te hebben over een politiek “non-issue”.

Een discussie over de kern van de zaak bleef helaas uit. Op enkele kleine parkeeraanpassingen na veranderde er sindsdien niets aan de dorpskom van Paal. Rond de bestemming van het “evenementenplein” zit politiek Beringen dan ook sinds lang in een patstelling en bij de burger treedt stilaan gewenning op.

Nog steeds wordt het inhoudelijk debat niet gevoerd en visievorming rond een toekomstgerichte oplossing voor een kwestie die heel de dorpsgemeenschap via de media beroerde, is er al evenmin.

Bij een dorp hoort een dorpsplein.

Alhoewel het territorium van de gehuchten “Meelbergh” en “Pael” van oudsher tot tegen het dorpscentrum aanliep, werd het centrum rond de kerk sinds lang het dorp (of het dörrep) genoemd.

Bij dit dorp hoort ideaal gezien een dorpsplein. Paal mag zich gelukkig prijzen dat er altijd een grote open ruimte was tussen de kerk, den “Dries” (nu Heldenlaan), de weg naar Tervant, het oude gemeentehuis (nu “De Quebedo”) en de weg naar Diest. Jarenlang, tot aan de doorbraak van koning auto, was deze omgeving het kloppend hart, de ontmoetingsruimte bij uitstek, voor een relatief kleine, gesloten boerengemeenschap.

Tot na WOII herbergde dit dorpsplein een verzameling van monumenten, voorzieningen en ontmoetingsruimtes allerhande. Het monument van de gesneuvelden van WOI, de “Steen” genoemd, was centraal ingeplant. Verscholen tussen hoge bomen stond de kiosk. Zij grensde tegen het kerkhof rond de kerk en stond dicht bij het “doodshuisje”. Op dit dorpsplein stonden hoge bomen en was er struikgewas. De kiosk, de “Steen”, het kerkhof, het struikgewas en de bomen vormden een uitgelezen omgeving voor de dorpsjeugd om verstoppertje te spelen. Jong en oud verzamelde geregeld op dit dorpsplein, met paard en kar, met de fiets of te voet.

Dit idyllische dorp met zijn dorpsplein van toen is echter definitief voorbij en leeft enkel verder op oude briefkaarten en in het geheugen van autochtone senioren.

De vraag rijst echter welke toekomstgerichte functies ook in de 21^e eeuw aan een “dorpsplein” in Paal kunnen toegekend worden, rekening houdende met alle maatschappelijke evoluties, met nieuwe mogelijkheden en beperkingen.

Het dorpsplein van de toekomst!

Het plein kreeg vooral vorm en inhoud in de Oudheid (Griekenland, Rome) en had daar meestal verschillende functies:

- Het plein was vooreerst de ontmoetingsruimte bij uitstek in de steden en de nederzettingen van de oudheid. Hier werd gecommuniceerd, gepalaverd, vooral 's avonds. Hier werden ook de officiële mededelingen gedaan. In de Mediterrane landen hebben dorpspleinen vaak nog altijd deze functie.
- Pleinen hadden vaak een commerciële functie, bijvoorbeeld als marktplaats.
- Het plein was het symbool van de stad, de plaats waar de sociale orde zichtbaar werd, waar de burgers de prille democratie beleden en beleefden.
- Het plein was ten slotte ook de bewaarplaats van de geschiedenis door de gebouwen, monumenten, opschriften en vooral door de verhalen die er verder verteld werden.

Ideaal is tot op de dag van vandaag een plein een centrale ontmoetingsplaats, liefst tussen het groen met zit- en speelmogelijkheden voor jong en oud, waar je iets kan drinken of eten en ook een beetje kijken naar “de wereld die voorbij trekt”.

In dat zelfde ideaalbeeld is een plein ook een ruimte waar commerciële en culturele activiteiten plaats vinden. Een dorpsplein draagt hoe dan ook bij tot de uitstraling van een dorp.

In de literatuur vind je allerlei schema's om de openbare ruimte te ordenen en er, rekening houdende met de concrete mogelijkheden en beperkingen, een succesrijk plein aan te leggen of te verbeteren.

Jammer genoeg kan dit ideaal niet overal in alle omstandigheden gerealiseerd worden. De functionele mogelijkheden van een dorpsplein worden immers bepaald door haar ligging, door de voorzieningen rond het plein en vooral ook door de huidige inrichting van het plein.

Ook in Paal kunnen we op korte termijn geen “tabula rasa” maken van de huidige aanleg van het dorpscentrum en zal het er dus op aankomen om met relatief beperkte ingrepen en dito kosten toch creatief op zoek te gaan naar functionele verbeteringen in lijn met de verwachtingen van een open dorpsgemeenschap voor vandaag en morgen.

In Paal wordt deze openbare ruimte in het centrum van het dorp grotendeels ingenomen door wegenis (auto, fiets, voetganger) en parkeergelegenheid. Toch werd de voorbije zomer aangetoond dat deze ruimte met groot succes kan gebruikt worden voor allerlei muziekoptredens en vieringen. Vele nieuwkomers in Paal leerden zo de dorpskom en elkaar kennen op een leuke ontmoetingsplek.

Na veel gepalaver groeide stilaan een consensus tussen middenstanders en lokale overheid dat de huidige parkings volstaan voor een dynamische handels- en horecaontwikkeling in het centrum van ons dorp.

Randvoorwaarden voor een dorpsplein met een hoge ruimtelijke, sociale en commerciële kwaliteit.

1

Het eigenlijke dorpsplein kan niet los gezien worden van de omliggende ruimtes in het dorp. Het betreft hier heel het gebied voor de kerk tot aan het begin van de Heldenlaan, de ruimte achter de kerk en heel de ruimte rond de kerk, kortom de plaats ingenomen door de zondagsmarkt. De huidige begrenzing van het “evenementenplein” moeten we hierbij durven wegdenken en alleszins de ruimte aan de rand van het huidige plein richting kerk moeten we mee in ogenschouw nemen bij het formuleren van concrete voorstellen.

2

Een centrale ligging en een vlotte toegang zijn prioritair. Ideaal ligt een dorpsplein midden in het dorp aan een kruispunt van wegen, dicht bij de kerk, omgeven door handelszaken en drink- en eetgelegenheden. Wat deze elementen betreft ligt het zogenaamde dorp van Paal in het algemeen en het dorpsplein in het bijzonder, perfect.

3

De toegang moet duidelijk zichtbaar zijn en het plein moet gemakkelijk toegankelijk zijn. De huidige toegangsweg van het plein vanaf de N29 (met verkeerslichten) moet goed overdacht worden. De parkeerplaatsen kunnen nodig zijn voor de handelaars, maar de weg op zich is een belemmering voor de functie van dorpsplein als ontmoetingsruimte. Eventueel moet men denken aan enkele parkeerplaatsen parallel met de N29 die ook visueel afgescheiden worden van het dorpsplein.

4

Het feit dat het dorpsplein aanleunt tegen een drukke openbare weg levert geen onoverkomelijk probleem op indien er een goede visuele afscheiding is tussen beide ruimten omwille van de totaal verschillende functie. Dit gebeurt bij voorkeur door een natuurwand (dichte haag, leilindes of een verwant groenscherm). Nagegaan moet worden of deze afsluiting omwille van de verkeersveiligheid over heel de lengte van het plein even hoog moet zijn, dan wel of er doorkijkwanden moeten geplaatst worden.

5

Het beeld dat een plein uitstraalt is bepalend voor de sfeer die je er kan creëren. Overzichtelijkheid, openheid, de soort bestrating, kleurafwisseling zijn hierbij belangrijke aandachtspunten.

6

Parkings en fietsenstallingen zijn nodig omwille van de handelszaken in de buurt maar worden bij voorkeur ingeplant aan de zijkant of in de buurt van het dorpsplein, zodat de ontmoetingsruimte zelf ongeschonden blijft en haar eigen specifieke functie kan behouden. De combinatie van een ontmoetingsruimte met faciliteiten voor de wekelijkse markt en de jaarlijkse kermis moet wel mogelijk blijven.

7

Een dorpsplein dat wil uitgroeien tot een ontmoetingsruimte in het dorp heeft voldoende zitelementen nodig. De babbelfank groeide de voorbije zomer uit tot een waar succesverhaal. De bank werd intensief gebruikt en was bijna dagelijks het ontmoetingspunt voor de inwoners van de dorpskom. Dit toont het potentieel van het plein als ontmoetingsplaats aan. Als dit fenomeen kan uitgebreid worden door het oordeelkundig plaatsen van bijkomende banken, zijn we aardig op weg om inderdaad de hoofdfunctie van een dorpsplein nl. ontmoetingsruimte, concreet waar te maken. We kunnen lering trekken uit “de babbelfank”. Een kleurrijke bank valt duidelijk te verkiezen boven een grijs, onopvallend pleinmeubel. Een groepering van enkele banken vergroot de kansen op communicatie en interactie tussen de passanten. Een lange, smalle tafel kan ook bijdragen tot de creatie van een ontmoetingsplaats. Alleszins moeten er ook voldoende afvalbakjes geplaatst worden op goedgekozen plaatsen (en tijdig leeggemaakt worden om de netheid te bewaren).

8

Een uitgekende beplanting is niet alleen beeldbepalend voor een aangenaam plein maar kan bovendien functioneel zijn indien de bomen schaduw afwerpen. Afwisseling van hoge(re) bomen, met lagere beplanting en bloembakken kan wonderen doen. Aan de rand van het plein kunnen enkele grote(re) bomen geplant worden. Op het plein zelf kunnen oordeelkundig plantenbakken worden geplaatst die de opstelling van de zondagsmarkt slechts beperkt of niet hinderen. In de zomer fleuren bloembakken de ruimte op. Door bepaalde delen van het plein een aangepaste kleur te geven kan het onderscheid tussen wegenis, parkeerruimte en het nieuwe dorpsplein geaccentueerd worden.

9

Een plein wordt attractiever indien er één of meerdere kunstwerken, beelden, of een waterpartij aanwezig zijn.

10

Door de centrale ligging van het plein vlakbij de kerk is dit een uitgelezen plaats om voor alle inwoners en passanten een ruimte te creëren waar een stukje verleden van het dorp onder de aandacht kan gebracht worden. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Een informatiebord met een overzicht van en enkele headlines uit de geschiedenis van Paal.
- Enkele typische foto's van het dorpsplein en de omgeving zoals deze er vroeger uitzagen.
- Een “kunstpaal” (soort totem) met de namen en afbeeldingen van bekende Palenaren uit de wereld van kunst en cultuur en van dorpsfiguren.

11

De mogelijke aanleg van een “ereperk” of alleszins het herstel van de graven van enkele verdienstelijke Palenaren die nu rond de kerk begraven liggen (o.a. Mgr. Bogaerts, De Quebedo) met een korte beschrijving van hun historische betekenis, vervult de rol van permanent eerbetoon en vervangt de mondelinge overlevering.

12

Netheid is primordiaal. Afval, gebroken glas en dergelijke besmeuren het dorpspleinimago en creëren gevaar voor passanten, vooral voor de kinderen. Voldoende afvalbakjes kunnen onheil verhelpen.

Drie voorstellen om in Paal het dorp met zijn dorpsplein te verbeteren.

De plaatselijke overheid kan door een beperkte investering de grote wegeniswerken die in het recente verleden werden uitgevoerd, maar waarbij zoals bij de aanvang gesteld werd, onvoldoende aandacht ging naar dorpskernvernieuwing en –versterking, nog substantieel corrigeren.

Met betrekking tot het dorpsplein van Paal heeft de Denktank van Paalonline drie voorstellen

1. De naam is het “Dorpsplein”

De Denktank stelt voor het plein het “Dorpsplein” te noemen. Dit kan door de benaming Dorpsplein officieel te maken, een straatnaambord met Dorpsplein te plaatsen op het plein met deze benaming en door in de officiële communicatie vanuit de Stad Beringen consequent gebruik te maken van de naam Dorpsplein

2. Een architectuurwedstrijd

De denktank van Paalonline beschikt niet over de deskundigheid om plannen voor het nieuwe dorpsplein uit te tekenen en vorm te geven. Om deze reden stelt de Denktank voor dat de Stad Beringen (in samenwerking met vertegenwoordigers van de Paalse gemeenschap) een architectuurwedstrijd uitschrijft waarbij voorstellen kunnen ingediend worden om het Dorpsplein ruimtelijk, sociaal en commercieel op te waarderen. De randvoorwaarden voor deze wedstrijd zijn hierboven geschetst (deze dienen nog aangevuld te worden met een budget). Het beste voorstel zal dan geselecteerd worden door een vooraf samengestelde jury.

3. Activiteiten die sociale contacten bevorderen

Door de voorgestelde ruimtelijke ingrepen worden de mogelijkheden op vlak van ontmoeting en van sociale contacten tussen burgers en passanten op het dorpsplein en in heel de dorpskom verhoogd. Eén en ander moet uiteraard groeien en vraagt wellicht om organisatorische ondersteuning. Hierbij kan, naast het bestendigen van de veelheid van activiteiten in het kader van de zomer van Paal, ook gedacht worden aan het opzetten van een jaarlijkse Meiboom, aan een “Nacht van de geschiedenis” met uitbeelding van taferelen uit de Paalse geschiedenis of aan het uitwisselen van Nieuwjaarswensen, gesponsord door de plaatselijke middenstand enz.

